

R. MICHEAU-VERNEZ

CLICHÉ OLOLE

D'an 11 a viz Kerzu, da 11 h. 30, e koun an Ao. Perrot, oferenn e Scrignac

BLEUN-BRUG

Niv. 85 (Miziek-Mensuel)
Koumanant-Abonnement : 500 Fr.

DU 1955

Deiz ha bloaz maro an Aotrou Perrot

Pedi a reomp mignoned ar Bleun - Brug da zont da Skrignac

D'ar zul 11 a viz Kerzu, evit deiz ha bloaz maro an Aotrou Perrot.

Lavaret e vo evitan eun oferenn er bourg, en iliz parrez, da 11 h. 30, gant an tad Abad ALEXIS-PRESSE eus Bodgwenn.

Ar brezegenn a vo graet gant an Aotrou BLEUNVEN, person Sant-Ronan ha rener "Bleun-Brug".

Kanerien eus LANDI ha PLOUGERNE a gaso en-dro ar c'han.

Da 15 h., *e Koatkeo*, e vo benniget ar bez nevez, savet war gorf an Aotrou PERROT da verka *Euzed-Aour* ar Bleun-Brug.

Holl vignoned ar Bleun-Brug en em gavo e Skrignac d'an 11 a viz Kerzu.

TAOLENN

An Azvent, gant L. B., p. 1. — Prederiadenn, gant Mikael an Nobletz : 2. — Ar rederien henchou, gant V. Favé : 3. — Askoan ar C'hemener, gant Y. ar Gov : 6. — Dir-na-Dor, gant V. S. : 9. — Kaozeadenn an Ao. Poisson war E. ar Moal : 11. — Breiz-Izel, gant Dir-na-Dor : 15. — Kelefer : 16. — Kañvou : 17. — Gwerz war maro an Ao. Perrot : 18.

TAOLIT EVEZ MAT

Ha paet eo ganeoc'h ho koumanant 1955 ?
Kasit 500 lur (600 lur kourm. a enor — 1.000 lur kourm. madoberour) da :

Bleun-Brug, 21, rue Jos. Doury, Nantes.
C. C. P. 1541.90 Nantes.

Kas ar skridou da : Abbé Bleunven, curé Saint-Renan (Fin.).

133835

an azvent

An diskar-amzer en devezo, a-barz pell, peurc'hraet e labour garo en-dro d'eomp.

Dre nerz an avel hag ar glao, dichadennet warno, ar gwez paour a zo bremañ diwisket, lakat e noaz, eun druez o gwelet ! An deliou, skubet, ruilhet ha diruilhet, du-mañ, du-hont, n'o deus mui na liou, na gened... An douarou, goullonderet eus o zrevajou, a gemer ive, a zeiz da zeiz, eur stumm a varo.

Ar miziou du a zo o rén, ha betek an dud, o-unan, a zo skoet ganto. An nozvezioù hir, an oabl izel, goloet a goumoul teñval, o pounneraat ar c'horf, a deu ive da zizec'ha an eneoù hag evel d'o jacha war-du an douar...

Ha setu goude beza echuet dibuna dirazomp roll hir hag inouius he zuliou glaz, an Iliz, hor Mamm, a zav he mouez da lavaret d'eomp divorfila, sevel hor penn : « Deuet eo, emezi, ar mare evidoc'h da zevel eus ho kousk, emañ tost d'an deiz... An noz a zo dija tremenet. Dilezit oberou an deñvalijenn ha kemerit gwiskamant ar sklerijenn. »

Perak ar galv-se da zevel uheloc'h hor spered hag hor c'halon ? Abalamour an Iliz, o tigeri d'eomp eun amzer nevez, an Asvent, a garfe ive hor gwelet o vont enni gant eur spered hag eur galon nevez.

A-benn eun nebeut deziou, e lakaio, eur wech muioc'h, dirak hon daoulagad, burzud ginivelez paour Hor Zalver, e kraou Betleem. He youl eo e teufemp da zellet a-dostoc'h, gant muioc'h a feiz, ouz mister e zonedigez war an douar, hag e yafe dounoc'h douna ar gentel hag ar frouez anezañ en hor buhez...

N'eo ket e vije diskennet Doue ken izel eo ar pezh souezusa, met en defe savet an dén ken uhel, en defe bet Doue ker bras karantez evidomp.

Mab Doue en em c'hraet dén ! E zonedigez a dlefe beza strafuilhet ar bed ha stlapet an holl e-harz e dreid !

Siouaz ! an dud o deus graet ken nebeut a van ! « Deuet eo en e dra, ha n'eo ket bet digemeret gant e dud... Met d'ar re o deus hen digemeret, d'ar re a gred en e Ano, en deus roet ar c'halloud da veza bugale Doue... »

Evit ober arc'hanomp bugale Doue, evit ober ac'hanomp e vreudeur, e Doue, setu evit petra eo diskennet Hor Zalver, eo deuet da veza eus hor ouenn.

Plijet gant Itron Varia an Asvent ober d'eomp kompren ive, pegen ret eo trei kein da oberiou an deñvalijenn, pegen just eo poagna da drec'hi hon natur fall evit beza heñvel ouz Jezuz Hor Zalver.

L. B.

PREDERIADENN DIRAG EUR PENN-MORO

An Tad Mikael an Noblez en doa kinniget d'an Dimezell a Gizidig eus Montroulez, c'hoant d'ezi pignat uhel e skeul ar zantelez, eur penn-maro, d'ezañ eur pennad bleo rodellet euz ar re gaera hervez ar c'hiz en amzer-se.

Desket en doa dezi prederia pe medita dirag ar penn-maro-se. Evit-se e savas eviti ar skrid-mañ, laket ganeomp e brezoneg, diwar « buhez Mikael an Noblez », gant F. Renaud (1).

— « Penn-maro, lavar d'in pehini eo bet ho stad. Ha bet oc'h bet Miarkez ? Baronez ? Ha bet oc'h bet eun dimezell a reñk uhel pe a reñk izel ? Ha bet oc'h bet paour, pinvidig, doujet pe disprijet ? »

— « Va ' fennad bleo a ziskouez oun bet eun dimezell euz ar re genta. »

— « Anéz ho pennad bleo, penaoz avât, gelloud bremañ lakaad kemm etrezoc'h hag an dud dister ? »

— « Ar béz a ra deomp beza heñvel. »

— « E peléc'h emañ ho praoigou, ha pleo rodellet, ar bleud a lakec'h ouz ho tremm ? ho c'hwez vad ? E peléc'h emañ ho rubanou, ho kleierigou-skouarn, ho perlezennou ? »

— « Trement eo pep tra. »

— « E peléc'h emañ an tal-ze ken koant ? An daoulagad-se ken diroll ? E peléc'h emañ an dremm-se ken allès gwelet er melezour, ken livet, ken dorlotet ? »

— « Krignet a-bez gant ar preñved. »

— « E peléc'h emañ ar penn-se ken laouen ha ken troet gant ar béd ? E peléc'h emañ ar genou-se ken renket ? An teod-se ken helavar da gaozeal brao, ken prim da gonta keleier a bep seurt, ken flemmus evit brud vad an nesa, ken buan da vond o kounnar, ken gourd da bedi, ken skañv da ziflipa komzou didalvez ha goullou ?... »

— « Warno eo kouezet da genta breinadurez ar bez. »

— « Petra eo deuet da veza hoc'h ebatou laouen ? »

— « Trement int. »

— « Ho festou, ho pourmenadennou, ho tañsou, ho plijadurioù ?... »

— « Echu eo ganto. »

— « Hag ar c'hoantou, ar pokou, an allazigou, ar garantez diroll, an enorioù ken karet ganeoc'h ? »

— « Aet eo pep tra e moged. Avel an aveliou, pep tra a zo avel nemet rouante'ez Doue. »

— « Petra ' zontit bremañ euz ar bed ? »

— « Ar bed n'eo nemet eur goapaer, eun treitour, eun tirant, eur bourreo. »

— « Petra ' garfec'h beza bet grêt e-doug ho puhez war an douar ? »

— « Pinienn galet... servicha Doue a greiz kalon... Pedit no-deiz... rei va holl vadou d'ar beorien dre garantez evit va Doue... »

Mignoned euz ar bed na rit ket evel-doun pe c'hwi ho po kerse braz... Warc'hoaz e vo ho tro da zond el léc'h m'emaoun... En an' Doue taolit evez... »

Mikael an Noblez.

(1) « Michel Le Nobletz », par Ferdinand Renaud. Les Editions du Cèdre, 13, rue Mazarine, Paris.

Lenner ker, prenit al levr-se evit anaout ha kared gwelloc'h an Tad mad Mikael an Nobletz.

Ar "rederien-heñchou"

Gwechall e veze gwelet o foeta bro, eus an eil penn d'egile d'ar bloas, klaskerien-vara, foeterien pe rederien-heñchou ; ni 'rae « chiminoed » anezo hag hon devoa aon razo. Lod koulskoude a oa anavezet mat er barrez o veza ma tistroent bep bloaz d'ar memes tier da c'houlenn eur banne zoubenn, da ober eun tomm diouz an noz e-sêr konta marvailhou ha da astenn, war plouz ar c'hraou, o diwesker skuiz. Hiviziken n'eo mui stank ar « chiminoed ». An heñchou a zo darempredet dreistholl gant kirri-dre-dan, a bep seurt ment, a bep seurt stumm, a bep seurt nerz-stleja. Blenierien a zo warno eveljust, lod o labourat war o c'hont o-unan, lod all en ano ar perc'henn. E-touez ar vlenierien ze ez eus eur rummad hag a ran kalz a stad outo, ar re a vez war gamionou bras marc'hadourez, hag a ya a-bell ; e galleg e vez graet « routiers » anezo, anvomp anezo mar kirit « rederien-heñchou ». Roueed an heñchou int, anezo e vezo kont amañ.

*

Warlene edomp o tont « diwar ar sukr », da lavarout eo bet o wladenni ar Vretoned a ya bep bloaz « war ar sukr » el labouradegou bras en tu all da Bariz, etre gwengolo ha genver, e-lec'h chom dilabour er gêr. En em gavet e Lisieux, kêr santez Tereza, wardro dek eur, e kavemp re abred mont da glask hon lein. Goude beza graet eur gwel d'an iliz-veur nevez hag eur bedenn da santez Tereza, ni en hent adarre warzu Cogny, demdost da Gaen, war c'hed eus eun ostaleri diwar ar maez e-lec'h ma vefemp bet evel er gêr.

Setu ma weljomp war bord an hent kamionou bras a-zav dirak eun ostaleri skrivet warni : « Auberge des routiers » (ostaleri ar rederien-heñchou). Amañ e vezimp brao, eme ni, ha renka kempenn hor gwetur e skeud ar c'hamionou.

Yen oa an amzer — miz Du anezi — hag e kavjomp gras mont tre en eur sal-debri tommet, bailhajou soubenn o tivogedi war an taoliou.

— « Sell'ta piou ? oc'h ober petra an diaoul emaoch war ar tu-mañ ? » Kastelliz a oa eno e-touez eur bern re all dianav evidomp. Ne voemp ket re zouezet, rak gouzout a raemp an kemer hent an Normandi ar c'hamionajou legumaj a sko war Rouen, an Havr nevez pe Lille.

Kemeret a reomp plas ouz an daol e-touez Kastelliz ha marvailhou dioustu, evel just, gant Kastelliz gant ar re all, gwech e galleg, gwech e brezoneg. Ret eo lavaret ez oa ganen daou veleg all distagellet mat ! Kement ha m'edomp ganti, hon devoa laket servija eun droiad gwin war hor c'hont d'an holl, ar berra hent eo evit lakaat lard da lampraat an teodou.

N'eo ket diès lakaat an dud da gaozeal ; tennit ano d'ezo eus o micher, eus o labour ; eun den a zo atao gouziek pa gomz eus ar pezh a oar. Hag ar gont war micher ar rederien-heñchou.

*

E Kastell ez eus kalz anezo o charreat legumajou ; e Bro-Gerne ez eus ivez eur bern re all o charreat pesked, kig sall, yer, viou hag a bep seurt.

Ha c'hoaz petra eo Kastell hag eskopti Kemper ? Netra nemet e Bourdel 'ez eus 830 ti-genwerz ha na reont nemet kas-degas marc'hadourez dre bevar c'horn ar yro, betek Pariz, Lyon, Marseilh, betek an Naoned zoken. An dra-ze a ra pet miliad a vlenierien, a gav d'eoc'h ?

E-keit ha m'emaoc'h kousket brao en ho kwle, ez eus kalz anezo war an heñchou. En noz eo e rankont labourat ; a-benn peder, pemp eur diouz ar mintin e rankont beza en em gavet, d'ar mare ma tigor ar marc'had ; ha neuze, a-benn ar fin, eo didrabasoc'h ober hent en noz ; n'eus fors penaos, en deiz eo e rankont karga. E-keit ha m'emaoc'h o labourat war an deiz,

emaint oc'h ober eun tamm diskuiz diwar herr da c'hortoz ma vo karget d'ezo o c'harr evit an distro. Ar zizun a dro evito hep arzav ha m'o deus eun dervez ehan, e kouezo ken buan war ar zizun evel da zul.

Marteze ez eus lod anezo amezeien d'eo'h, hag a-vec'h ma 'c'h anavezit anezo, daoust d'eo'h anaout mat o gwraez hag o bugale. O c'hoari koukouz e vezit an eil gant egile ha ne zegouezit ket d'en em welet nemet ral a wech.

Kenetrezo avat ec'h en em anavezont hag ec'h en em sikouront. Eur familh vras eo familh ar rederien-heñhou. Int-i eo e gwirionez « Aotronez an heñhou », evel m'eo pesketerien Douarnenez « Aotronez ha Priised ar Mor ». Bez' o deus perziou-mat d'ezo o-unan : tud kalet ouz ar boan ha gweñv ; tud fur — arabat e vefent troet da voeson, ne badfe ket pell an abadenn — tud a-benn, a c'heller fiziout enno ; eur vicher risklus o deus ; pet ha pet n'eo ket degouezet ganto en em rei da gousket ha kas o c'harr e foz ar vevenn pe en eur stankenn bennak ? O lezennou o deus kenetrezo miret striz, o fouge o deus ivez : n'eus fors piou n'hell ket beza reder-heñhou.

A-wechou, pa vezit o veaji en noz, e welit goude eur c'horn-tro, 10 pe 12 kamion bras a-zav, evel moret, o lagadigou korn-zigor, goulaou ruz ha melen tri droatad diouz an douar, evel chanet el lagenn gant o zammad marc'hadourez, betek dek tonell hag ouspenn, a-wechou kirri all a-stlej d'o heul... Emaoc'h dirak eun ostoliri rederien-heñhou. N'eo ket kousket an ti, sklerijennet eo hag eno e kavoc'h ar vlenicrien, lod o tibri, oc'h eva, o varvailhat, lod all o kousket pe da vihana oc'h ober eur ruilh a-raok kregi adarre er rod-vlenia da doulla an deñvalijenn, luskellet gant ar c'heflusker o voudinellat.

Hag am eus soñjet...

Perziou mat o deus ar baotred-ze met e peseurt stad emañ o feiz ? Ha penaos e chomfent kristen ? Diaes d'ezo kaout oferenn pa n'o deus sul ebet, ha pa zigouez d'ezo beza er gêr d'ar zul vintin penaos ober rebechou d'ezo ma ne zavont ket diwar o zorchenn evit mont d'an oferenn ? Netra da voueta o ene... Petra' lennot, nemet eur gazetenn bennak diwar fae ? Eus petra e vez ano ganto p'en em gavont asambles en ostaliri da breja ? Traou didalvez alies, pa ne vez ket traou divalo.

Hag am eus soñjet...

Petra c'hell an Iliz ober evito ? N'o deus na parrez na beleg. Petra c'hell an emzavioù obererezh katolik ? Nebeut a dra. O doare beva eo ar skoilh brasa evito ha n'eo ket ar volontez fall. *Ha ma vefe roet beleien d'ezo !* beleien ha n'o defe ken da ober nemet mont d'o heul, eus an eil d'egile. Sevel a rafent er c'henta kamion bras a dremenfe dirazo, n'eus fors piou a vefe ouz e vlenia. Ha marvailhou a-hed an noz da herzel ouz ar c'housked, marvailhou diwar-benn kant tra mar kirit, nemet eo diaes d'eun den chom da gonta kaoz gant eur beleg hep ma teufe abred war c'horre ano eus ar pezh a zo o waska ar galon, poaniou ar vuhez, an Iliz, Doue... dreist-holl pa vezer etre daou gant eur beleg, e-kreiz sioulder an noz. Ar beleg a vezo a-walc'h d'ezañ beza hekleo beo an Aviel. N'eo ket en eun nozvez e ray ar beleg eur c'hristen mat eus eur blenier kavet war an hent evelse, met hadet en devezo e kalon lod eun esperañs nevez, e kalon lod all douetañs pe enkreuz, diskaret en devezo meur a gredenn faos a oa marteze o stanka ar sklerijenn ouz an den-ze. Hag antronoz vintin, pa lavarint kenavo en eur vont pep hini diouz e du, ne vezint mui tud digenvez an eil evit egile, met dija hanter vignoned, goude beza graet hent asambles, prejet ouz an hevelep taol, kemeret o diskuiz en eur gichen. Ano a vo c'hoaz eus ar beleg a dremen e amzer war ar c'hamionou bras eus eur penn d'egile d'ar bloaz.

Diouz ar mintin, abred marteze, eo en deus ar beleg kimiadet diouz e gamarad, da lavaret an oferenn bremañ, da gemeret eun tamm ehan, hag en abardaez mañ e loc'ho adarre warzu Brest pe Vourdel. N'eo ket gant eur blenier nemetken eo e ray anaoudegez da geñver pep troidad, met gant meur a hini, peogwir e vezont niverus o preja asambles en hevelep ostalirioù. Ar beleg a roio kelou d'ezo an eil eus egile, bez' e vezo evel eun neudenn o framma ar re-ze holl strewet war heñhou ar vro :

« Person ar rederien-heñhou »...

Pa lavaro an oferenn, gwech en eun iliz pe japel, gwech marteze en eun ostaliri bennak, e kinnigo ar zakrifis en ano e holl barrezioniz ; ha war an aoter, da aberz, e lakaio o skuizder, o foaniou, o enkreuz ivez... Nag antanet e vo e bedenn !

V. Favé.

Setu amañ, da skouer, penaos ez a amzer daou reder-heñhou.

Unan a loc'h eus a Kastell gant e zammad legumaj da zadorn da noz, wardro eiz eur. E kêr Orléans e tegouezo e-kerz ar mintinvez, a-benn an noz e vo e Nevers, d'al lun vintin da 4 eur e Châteauroux, da 7 eur e Tours. Diskarga en devò graet e pep lec'h, goulo eo bremañ e garr, etre Orléans ha Tours en devezo ranket mont en eun atant da garga kolo boctellet. D'al lun da noz e loc'ho endro evit an distro hag en em gavo e Kastell da veurz, wardro kreisteiz pe ziv eur. E-unan e vez da vlenia. N'en devo gallet kousket nemet dre laer. Da veurz da noz eur blenier all a grogo gant ar memes hent.

Setu amañ unan all diwardro Kemper, Rosporden pe Skaer. Loc'h a ra d'ar meur. Diouz ar mintin ez ay eus eur bourk d'egile da zastum ar varc'hadourez (kig sall dreistholl) ober a ray ouspenn 60 km. e teir eur orolaj. Da ziv eur e leino ha da deir eur, yao warzu Pariz, nemet en devezo c'hoaz marc'hadourez da gemeret hed-a-hed an hent, e Gourin, Pondi, Plélan, ar pezh a ray eun eur hanter ehan pe wardro. Bep teir pe beder eur e tiskennont da eva eur banne Kafe. Da 5 eur diouz ar mintin da verc'her e rankont beza en em gavet e Pariz, anez e vo re zivezat evit ar marc'had ha kollet ar marc'had. Mall eo bremañ klask marc'hadourez evit an distro. Ma ne vez netra all, e vo kavet atao simant e Mantas. E-keit ha ma vezer o karga e c'hellont leina. Kerkent ha prest ar garg, traou en hent, wardro peder eur. D'ar yaou, wardro kreisteiz, ec'h en em gavont er gêr. D'ar gwener vintin e loc'hint adarre evit dont endro d'ar zul etre seiz eur ha kreisteiz. Peder nozvez ar zizun oc'h ober hent !!!

hekleo diweza eus bleun-brug landi

Jeunesse bretonne, comme tu étais belle au Bleun-Brug de Landivisiau. Quelle distinction d'allure, quelle fierté du regard, quelle émotion concentrée ! Tu étais pour nous l'image idéalisée de la Bretagne. De cette Bretagne que nous aimons parce qu'elle es nôtre, de cette Bretagne que le monde aime parce qu'elle est beauté, noblesse et poésie, de cette Bretagne que Dieu aime parce qu'Elle est terre de héros et de saints, parce que ses fils apôtres plantent encore aujourd'hui la croix du Rédempteur aux quatre vents du monde.

Jeunesse bretonne une mission magnifique s'offre à ton cœur généreux : rendre à ton petit pays sa physionomie native, sa personnalité vraie et si extraordinairement attachante.

Jeunes Bretons, vous êtes déjà des milliers. Puissiez-vous être bientôt des dizaines de milliers et, qu'à votre exemple, la Bretagne entière réapprenne « à puiser dans les racines de son passé la sève des printemps nouveaux ».

F. G.

Diwar l' « Echo Paroissial de Landivisiau ».

Ha prenet hoc'h eus levriou an Aot. Poisson ? :

**Buhez an Aotrou Perrot,
Histor Breiz.**

Ar c'henta 900 lur (franco), an eil 750 lur (franco).
O goulenn diganeomp : V. Seite, C.C.P. 544-22 Nantes.

askoan ar c'hemener

Deuet e oa an diskar-amzer hag ar miziou du n'edont ket pell. War lein an tuchennou, kerkoulz hag e goueled ar stankennou, ec'h en em zile eun avel dreut, binimus ha sklas : anal ar goañv o tostaat. Krena a ree ganti ar gwez, evel astud rivet gant eur c'horfad anoued ha paourentez. Dre ma kreñvae ar fourradou avel feuls, ec'h hejant didruez ar skourrou krabotek. Ha, dreist ar c'hamboulennou, e nije diouz ar gwez, par a-walc'h da strolladou lapoused pennfollet ha dall, deliou eet rouz ha distum, echu o amzer ganto. Ha bep eun tamm, dre ma tostae an noz, ar glao, skañvik ha munut da genta, a greske hag a wasae, o lakaat an deñvalijenn d'en em leda buanoc'h war ar vro. Dizale e voe barradou ken gwas ma veuzent ha ma tirañvent an heñchou hag ar c'harroñchou.

Dichadennet e oa ar gwall-amzer hag :

Eürus an nep en devoa ti
Rak, er-méz, ne bade ket ar c'hi.

Er penn-ti bihan, e gwasked eur mell kleuz garzet a geuneud dero, e oa sioul pep tra. Trouz ebet ennañ nemet hini an tan o traskal war an oaled, e-keit ha ma yude an avel e lein ar ziminal. Bep eur mare e tisonke homañ, dre zindan he mantell, bouliou teo a voged hag a lakee da deñvalaat sked ar flammou o tañsal war an oaled hag hini ar goulou-lutig en e gantolor war gorn an daol-voued.

War ar penn uhela d'an daol, e-kichen eun dorz paket e-touez eun doal lein gros, eur plad, eur skudell hag eur voutailhad sistr o devoa doare da veza o c'hortoz unan-bennak da zont d'e bred. Ouz eun drezenn e oa eur gaoter, eur meuz bennak o poazat enni, padal edo kazig rouz an ti, war-bouez nebeut diouz an tan, o lavarout e gredo, penn e fri el ludu.

Hag o vont hag o tont dirak an oaled, e-ser teurel evez ouz ar meuz edo oc'h aoz, eur vaouezig eet war an oad, eur boned-noz gwenn ganti war he fenn, a huanade bep eur mare hag a zec'he, gant korn he zavañcher, an daelou a lakee ar moged da bizenna e korn he daoulagad.

A-greiz holl e wigourras an nor o tigeri, buntet eus an diavêz gant eun taol skoaz nerzus. Eun den en em gavas en ti, eur mell gwaz, yaouank c'hoaz, an dour-glao o tivera diouz he zillah glep-teil.

« Ac'hanta ! Chann », emezañ, mao e zremm, « m'eus aon emeur ken brao amañ eget er-méz dindan ar glao pil-polos. »

— Chê ! c'houi an hini eo, paour kêz Per ? » a zistagas ar vaouez oc'h anavezout an hini a oa o paouez dont tre. « Petra 'zo a-nevez 'ta p'emaoc'h o vale ken diwezat dre eur seurt amzer ? »

E lec'h respont, e c'houlennas egile kerkent war he ger : « Ha n'emañ ket ar c'hemener amañ pe eet e vefe d'e wele pa ne welan liou ebet anezañ en ti ? »

— N'eo ket digouezet Laou c'hoaz », emezi. « Gwelloc'h en deus kavet gortoz moarvat, ken a vo tavet ar glao a-barz kuitaat ar Rodoig, e-lec'h ma 'z eo eet d'ober eun devez-gwriat da Lan ar C'hefeleg. Met lakait eun azez da gemerout eur banne sistr, e-ser deport anezañ d'en em gavout er gêr. N'eo ket boazet da veza ken diwezat oc'h echui e zevez ha ne gredan ket e talefe pell-bras ken. »

— Ma rank gortoz ar glao da devel, n'eo ket prest d'en em gavout amañ c'hoaz », a lavaras Per. « War wasa kentoc'h e ya an amzer. »

Diskarget he devoa ar vaouez eur banne sistr dezañ. Goude beza lavaret « Yec'hed », e stagas heñ ar skudell ouz e benn.

« Ezomm ho peus eus ar c'hemener du-ze marteze, Per ? » emezi neuze.

— Ezomm a-walc'h sur », a respontas ar gwaz, « pa 'z on deuet betek amañ dre eur seurt amzer. A-benn dimeurz penn-zizun emañ eured mab Fañch Kêrgeleñ hon amezeg. Ma breur Yeun, hag a oa e dro da vont d'ar friko, a ranko ehom er gêr gant ar gwiskad heskiji a zo deuet e chouk e gil. Da genta e krede e vijent pare a-benn neuze, met gwelout a ra bremañ eo boud ganto, ha setu ma vo dao din mont da frikota en e lec'h. Met, gwas pe 'zo, ma dillhad sul n'int ket brao a-walc'h ken hag e rankan kaout re nevez a-benn an deiz-se. Ha peogwir ne vo ket hir an dale ac'hann di, em eus grêt ar zoñj da c'houlenn ar c'hemener da zont du-mañ, war c'hoaz vintin, d'ober din ar rumm-dillhad a rankan da gaout. »

— O ! moarvat ez ay rak c'houi a zo unan eus e wella ostizien hag, evit anzav ar wirionez, n'en deus ket losa a labour er maread-mañ. Bezit dinec'h 'ta, ha fiziit warnañ hep mank ! »

Edo Per o vont da gimidi diouz gwreg ar c'hemener, pa daolas evez e oa staliet an daol evit preda : « M'eus aon », emezañ, « ne vez ket koan a-bret ganeoc'h en ti-mañ ! »

— Din-me eo koaniet pell 'zo, Per baour », emezi. « Met, siouaz ! Laou a zo ken figus ma ne blij ket dezañ ar boued en devez e lec'h-all ha ma rank kaout bemnoz eun tamm askoan war-lerc'h e zevez. Lakeet em eus dezañ eun tamm kig dous da rouza er gaoter ha bremaik, a-barz ma 'z ay d'e wele, e c'houlennou ouspenn eun hanter-dousenn grampouez fritet... »

Huanadi a ree ar vaouez, dare da ouela hag ankeniet he dremm. Hag hi adarre gant he mouez glac'harus : « Allas ! rivinet on gantañ, rak ar pe 'z a vat a vez en ti-mañ a ya holl en e gorf. Ne bad ket e dammig gounidegez da brena boued mat d'ezañ ha, pa ne vez ket pasturet a-walc'h war e veno, e laka an aotrou ma zamm korf da zamanti, rak n'eus gwaz-all ken gwallon hag heñ ! »

Mezek da genta hag en eur dermal, e tisplegas ar vaouez reuzeudik ar vuhez kalet a ree dezi he fried, ouz he lakaat da ziouerout ar pep reta evit m'en divije heñ e-unan e walc'h a draou mat da zibri, hag ouz he c'hanna pa ne veze ket druz a-walc'h ar geusteurenn diouz an noz.

Truez en devoe Per outi hag, a-barz kuitaat an ti : « Arabat deoc'h », emezañ, « en em jala ken ; me 'oar penôs tenna ar gizioù dizoare-se dioutañ. Klaoustre na vo ket klevet ken o c'houlenn askoan diwar heno ! »

Ma oa Per eur farser, leun e benn a droiou-kuz, ne oa ket eun den flao ha n'eo ket war e lerc'h e veze klevet ano eus an troiou kamm en devoa ar vrud da c'hoari d'e nesa. N'on ket gouest, eta, da lavarout petra a ijinat en noz-se. Ma klask al lenner divinout, n'eo ket sur kennebout da ziluzia ar gudenn difazi, rak darvoudou sebezus en em gav a-wechou, digompren-kaer deomp, dreist-holl pa zellont ouz traou ar bed-all, ar pe 'z a c'hoarvezas ar wechad-mañ.

Hogen e Rodoig, goude e zevez-gwriat, e oa eet Laou ar c'hemener, war-lerc'h e goan, da lakaat eur c'hornad-butun e korn an oaled, da c'hortoz ar glao da devel a-rôk distrei d'ar gêr. Met gwasaat a ree an amzer hag e kreske ar barradou foll. Diwezat-mat e oa pa sklêraas an oabl ha pa davas ar glao.

Kerkent ha ma kavas dezañ e c'hellje distrei d'ar gêr hep beza re c'hlebiet, e kemeras foet an nor hag e hastas da droc'ha hent gant aon rak ar c'haouajou. Hogen war-hed eur pennad ac'hane, e-kreiz eur stankenn zon, en devoa eun dourig, pe eur roudour, da dremen. A-wec'h en em gavet eno, e krogas ar glao adarre ken gwas ha biskoaz. Treuzet e zillah gant ar barrad spontus, ez eas da glask ar gwasked dindan eur vodenn geleñ. Met ken bras e voe ar c'horfad

aon a dapas eno, ma redas kuit evel eun tenn, en eur lakaat sin ar groaz en e gerc'henn.

Daoust ma oa ken spontik hag eur c'had ha ken maraonik hag e genseurterd kemenerien, en devoa gwir abeg, ar wech-mañ, da veza stravaget. Eus a-dreñv ar vodenñ gelenn e oa diskoachet eur mell korf den, kuzet penn hag all gant eul liñser wenn hag eul letern war enaou gantañ en eun dorn. Ha seul-wasoc'h e 'tenne d'eur spes pe d'eun tasmant, ma stleje d'e heul eur chadenn o ruza, gant trouz, war ar wenodenn, ha ma laoske, dre ma kerze, klemmou mantrus hag euzus da glevout :

**Fest-koan goude koan
'Zalc'h an Anaon e poan !**

Ker prim hag eul luc'hedenn e rede ar c'hemener, egile dalc'hmat war e zeuliou. Eur barvachaden a reas war unan eus ar vein lakeet en eur renkennad evit treuzi ar roudour eus an eil ribl d'eben. A-stok e gorf e tiruilhas en dour, met, ken prim ha tra, e savas ac'hane ha yao hag en hent adarre, e-giz ma vije bet an diaoul war e lerc'h. En tu-all d'ar roudour, e krimpas difrê gant eur roz uhel etremek eur mell gwaremm, leun a vanal stank ha ken bras ha sao eur gwaz mentet mat.

Siouaz ! bep dek kammed e tape eur mell pez lamm ha bewech e koueze war e c'henou. Spouronet muioc'h-mui, e kredas e oa sorset ar vanalêg, rak bodennou, skoulmet a-dreuz ar wenodenn, hen diskare e-kreiz an deñvalijenn pa luge e dreid enno. Ha bepred e kleve ar reuzeudig trouz ar chadenn o tispenn e roudou ha mouez ar spes o tistaga hirvoudus ar memes komzou :

**Fest-koan goude koan
'Zalc'h an Anaon e poan !**

Pell e padas ar gwall-c'hoari dindan an amzer dirollet, a-dreuz an douar aret, ar gwaremmadou lann hag ar c'harroñchou priellek. P'en em gavas ar c'hemener dirak dor e di, e oa eet d'an eurvar hag e krene gant ar spont, evel eur bern deliou. Hag eur wech c'hoaz, e tregernas dichek, a-dreñv e gein, ar gourdrouz skrijus :

**Fest-koan goude koan
'Zalc'h an Anaon e poan !**

Pa lakeas e dreid en ti, e tiffake gant ar verr-anal hag ez eas d'en em deurel, a-stok e gorf, war bank ar gwele-kloz. Eet e oa gwenn-kann e vle, gell-du c'hoaz en deiz-se diouz ar mintin, ha ken gwall-livet e oa e fas, m'he devoe poan e wreg oc'h e anavezout. Ne dintas grik hag e chomas motet war e azevou, e zaoulagad dispourbellet ha leun a enkrez.

Goulenn a reas ar vaouez petra a oa c'hoarvezet gantañ, met ne zeuas ket eur gomz eus e c'henou, e-giz ma vije bet skoet e deot. Hag hi neuze da lakaat war an daol ar meuz a oa ganti war an tan. « Poent a oa deoc'h en em gavout », emezi, « rak dizec'het eo an tamm kig-mañ hag eet da netra, keit-all 'zo m'emañ aze o c'hortoz ac'hanoc'h ! »

E lec'h sevel da vont ouz taol, e sellas ar c'hemener gant euz ouz ar c'hig fritet o tivogedi. Gant eur vouez dinerz hag o krena, e vegelias d'e wreg, kouezet ar zabatur warni : « Doue ra viro e tebrfen eus ar c'hig-se ! Sinadoun am eus bet ha trañsizonet on bremañ da viken, rak

**Fest-koan goude koan
'Zalc'h an Anaon e poan !**

Ha setu aze penn-da-benn ar goñchenn a zo bet kontet din, gwechall pa oan yaouank, gant Chañ-Mariou ar Gow, ma maeronez (Doue d'he fardono !).

Yeun ar Gow.

DIR-na-DOR

— Kermabrous, mar plij ?

— Kermabrous, ti Erwan ar Moal ?

— Ya.

— It penn-da-benn gant an hent. Troit a-gleiz dirak eur c'halvar. Goude a-gleiz c'hoaz, hag e penn an hent c'houi ' gavo Kermabrous.

Ha me yao ! Ha prestig goude edon e Kermabrous.

Eur vaouez oajet a glevas trouz va c'harr hag a deuas d'ar red eus ar poull-kanna.

Pried Erwan ar Moal an hini ' oa.

— O ! sell ' ta, emezi, setu c'houi deuet beteg amañ a-benn ar fin. Deuit-tre ' ta hag e weloc'h an tad-koz. Emañ o tomm e-kichen an tan.

✱

Ha me en ti. Diou zal vras en traoñ.

Mont a ris er zal a zehou, hag edon dirak *Erwan ar Moal*, ar Barz *Dir-na-Dor*, ar *stourmer* koz hag en deus kement labourer evit *Breiz* e-doug e vuhez hir. Evit *Feiz* ive, rak evitañ n'eus bet morse disparti ebet etre an daou c'hér-se.

Kavout a ris eun dén koz, sederig c'hoaz. Edo en e-zav, drant e zaoulagad, ha laouen e zremm p'am gwelas o tont.

— Nag e ra d'in plijadur ho kweled o tont beteg va zi, emezañ.

Dont a reas war-zu ennon, hag e welis neuze e vralle e ziwesker dindan samm ar gozni, met ivez a-dra-zur dindan béc'h eur vuhez hir, leun a labour, a boaniou hag a drubuilhou.

Eul labour grêt a galon vat, leal ha laouen bepred.

Strewet en deus, ar *stourmer* koz, e labouriou dre an holl dachennou e Breiz. E skridou a jomo, keit ha ma vevo Breiz, gand ar re wella bet skrivet e-doug an hanter kantved diweza, warno blaz c'houek ar vro, Bro-Dreger. N'heller ket studia peurvad hor yez hep beza lennet « *Pipi gonto* » het skrivet gantañ. El levriou, evelañ, eo e kaver gwir ijin ar brezoneg. Biken, hor yaouankizou a vremañ ne c'hellint studia re biz seurt oberennou.

✱

— Azezit, tad-koz, eme d'ezañ e bried karantezus.

Hag e reas d'ezañ azeza war eur gador tostig d'an tan.

Ha ni da gomz... Eus petra hon dije komzet, nemet eus ar Bleun-Brug. Ken tomm e oa hor c'halonou ouz an oberenn-se, ha ken tomm ive ouz an Ao. Perrot an tad diazezour.

— E maner Keryann edon, emezañ er bloavez 1905, pa zavas an Ao. Perrot ar Bleun-Brug kenta. Deuet e oa ganin eus Koadout, va farrez, eun toullad bugale...

Dont a reas gantañ meur a dra, dianav din, diwarbenn amzer dremenet ar Bleun-Brug.

Ar bloavez 1927 a zo bet ive evitañ eur gwall vloavez.

— Roet en boa koulskoude va dilez, emezañ, eus renerez ar Bleun-Brug, o c'houzout ez ae neuze war an hent fall.

— Bet oc'h neuze ' ta ive penn-rener ar Bleun-Brug ?

— Ya, hag e-pad daou vloaz. Savet em eus bet neuze e 1924, Bleun-Brug Gwengamp hag e 1925, Bleun-Brug Gwened. Gwelet em eus, avât, ez eus bet

ankouaet va lakaat war roll prezidanted ar Bleun-Brug. Met se ne ra netra.

— Se ne ra netra !!...

Hag e chomis skoet gant humilite ar Stourmer koz. Lark war ar mêz, beva ' ra, e-unan gant e bried, « *paour ha diglod* » evel ma kane ar barz Kalloc'h. Evel eur manac'h pell diouz trouz hag enoriou ar bed, gortoz a ra, dichal-kaer, an digoll peurbadus a zo ouz e c'hortoz er bed all. An digoll-se ne c'houiñ ket.

Dres, setu ma komz din eus Kalloc'h.

— Gwelloc'h e vije bet, emezañ, sevel monumant Kalloc'h war an douar bras; êsoc'h da vont beteg ennañ. Me am bije savet eur peul-vaen ha laket en eun tu dezañ medailhon Kalloc'h, hag en tu all, hini an Ao. Perrot. Ar memes karantez a zo o skoulma an daou zén-se; ar memes karantez he deus grêt dezo rei o buhez : *Feiz ha Breiz*.

E-keit-se, e oa bet grêt deonip, gant an Itron ar Moal, bep a vannac'h kafe ha laket war an daol chistr ha gwin hag avalou rouz eus ar re gaera.

Ar gomz a gouezas neuze war ar journal « *Breiz* ».

— Pa zavis ar journal-se, eme an tad-koz, e voe diouganet dezañ c'houec'h miz buhez.

Hag e kendalc'has gant eur mouse'hoarz goapaus :

— *Trizeg vloaz en deus padet.*

— Beteg ar brezel diweza, neketa ?

— Ya beteg ar brezel diweza.

— Ha chom a ra ganeoc'h niverennou eus ho journal ?

— Hini ebet. Aet int bet a-gleiz hag a zehou. E ti an Dr Breton emaint miret mat... Chom a ra c'hoaz ganin eun toulladig eus « *Feiz ha Breiz* ». Met araok mont kuit c'houi o lako en ho karr da vont ganeoc'h, gant klichedou koz am eus aze ive.

— Ha ne jom ket ganeoc'h skridou diembann.

— Nebeud. Setu eur barzoneg hag emañ o nevez lavared d'am fried. Skrivet eo bet ganti.

— Ya, met, diwallit, Aotrou, emezi, n'eo ket skrivet gwall vat ganin. Faziou a c'hell beza ebarz.

— Se ne ra netra emezon ! Eur pez-kaer evit ar skrivadur. Aotre a roit d'in da embann ar barzoneg e « *Bleun-Brug* » ?

— ... Mar fell deoc'h. Me ne ran forz !... Ar skrivadur, ya ! trouz a zo adarre diwarbennañ, a welan... Rannet e oa kalon an Ao. Vallée gant kement-se... Gwelloc'h e ve en em gleved.

Komz a reas adarre eus an Ao. Perrot, eus an Ao. Lec'hvien, eus an Ao. Boscher, e vignoned.

— Ha c'houi, n'hoc'h eus ket bet aon e vije bet ive, eur mare a zo bet, klasket trabas ouzoc'h ?

— Kenkouz all, emezañ, e vije bet digouezet droug ganin. Unan a lavaras evelhenn diwar va fenn evit klask va lakaat er prizon : « Me 'm eus e glevet o lavared o dije poan an Amerikaned o tebarti ». Unan, avât, am difennas, eur c'homunist e oa, penn ar Resistañs er vro-mañ. « N'emañ ket ar c'hiz ganin, emezañ, da gas d'ar prizon an dud vat hag onest. »

Hag an Itron Moal a gendalc'has :

— Ya, gwir eo, Aotrou, boazet e oamp amañ da rei lojeiz ha boued d'ar re holl a glasse en em guzat hep selled piou e oant. Hag an hini a zifennas va gwaz a oa bet o chom en hon ti evit mirout da veza paket.

— Dres evel ma rae Sant Erwan a Landreger, neketa ! emezoñ-me.

Trei a reas ar gaoz, goudeze, war an devez bet savet en e enor, e Boulvriag, d'an 29 a viz Here, gant an Ao. Kadoudal.

— Eun devez kaer, emezañ. An oferenn-se e Chapel Bodfao, na pegen dudius ! Me ' garfe e vije skrivet war ar chapelig-se' emañ eno diazevou kenta ar manati bet savet gant Sant Briag, er c'horn-douar-mañ. Ret eo, evelse, deski d'an dud a vremañ istor o bro.

— E-keit ha ma kleven an oferenn er chapelig-se emezon, n'hellen ket en em vired da zoñjal er gwerzennou-mañ savet gant Kalloc'h :

« *O douster an oferennou en eur chapel,
« Eur chapelig didrouz e mêziou Breiz-Izel.* »

Kaer ivez ar brezegenn, grêt gant an Aotrou Floc'h. Fromus kenañ ar pez a lennas an Ao. Brochen, Vikel-Vras, pennad skrivet gant ho pried, diwar ho kleved, evit displega istor ar chapel.

Plijus ivez ar pred a vodas en-dro d'eoec'h e skol Sant-Anton, e Boulvriag, eun toulladig mignoned. Chomet e vijemp bet beteg an noz da zelaou ar barzonegou, ar prezegennou grêt diwar bennoc'h gant an Aotrouez *Brochen, Mab-Sulon, Poisson, Evnig-Penn-ar-C'hoad, Chauvel*.

Kement e plijas d'in kaozeadenn an Ao. *Poisson*, oberour hon « *Istor Breiz* », mar fell din he lakaat e Bleun-Brug. Ha kontant oc'h ?

Eur mouse'hoarz a ziwanas adarre war zremm ar *stourmer* koz. Gweled a raen ne c'houlenne ket kemend-all. Met ne gredas ket lavared nann...

Deuet e oa din ar mare da vont kuit hag e lavaris dezañ : « Kenavo an distro ». Sevel a reas ha dont d'am heul beteg an nor.

Mont a ris dioutañ fromet, met kennerzet : *Eur skouer evit ar re holl a fell d'ezo labourat evit « Feiz ha Breiz », setu petra em boa kavet e Kermabrous.*

V. S.

DIVERRA EUS KAOZEADENN AN AOTROU POISSON DA C'HOUEL DIR-NA-DOR, E BOULVRIAG

Aotrou ar Moal ker,

Goulennet ez eus bet diganin lavared eur gér e-doug ar vodadenn-mañ.

Lorc'h a zo ennoñ, ha méz ive, rak ne welan ket perag e vije bet goulennet diganin kemend-all.

Galleg a zeu ganin, ha méz am eus adarre. Eun tamm brezoneg a ouzon ; met ken fall e teu ganin !!...

Ganet eo bet Erwan ar Moal er bloaz 1874 e parrez Koadout stok ouz Gwengamp. E-doug e amzer skolaj, e Gwengamp, e tiskouezas kaout eur spered lemm ha kalz e zevozon. E zonzj, da genta, a oa mont da veleg ; Doue, avât, hen lakeas war eun hent all : chom a raio er bed hag e dachenn labour a vo « *Doue ha Breiz* ».

E Kermabrous, e-kreiz ar mêziou glas, pell diouz trouz ha safar ar bed, e skol e' dadou koz, eo ec'h en em breparo d'al labour a zo ouz e c'hortoz.

Eur garantez estlammus a zouge d'ar brezoneg. Ampart e oa war ar yéz-se. Gouestla a ra dezi e vuhez.

Eun deiz e reas anaoudegez gant Vallée. Edod e 1898. Pevar bloaz war-nugent en doa neuze.

— Ha gouzout a rit skriva brezoneg ? eme dezan Vallée.

Buan e teuas hemañ da c'houzout talvoudegez an déni en doa kavet.

Diwar neuze e skrivo e « **La Croix des Côtes-du-Nord** », pennadou brezoneg a zachas evez al lennerien.

Brasoc'h brasa e teu da veza lodenn ar brezoneg er journal. Tri bloaz goude, al lodenn vrezoneg distaget diouz al lodenn all, a deuas da veza eur journal nevez : **Kroaz-ar-Vretoned**. Pennadou Erwan ar Moal, dreist-holl, eo a roas nerz ha buhez d'ar journal-se.

Er memes amzer e tastumas en eul levr kaer : « **Pipi Gonto** », eun druilhad marvailhou leun a spered hag a ijin, eun oberenn gaer a lennegez.

Anatol ar Braz, skoet gant talvoudegez al levr-se hag ampartiz an oberour a glaskas lakaat Erwan ar Moal da zigemer eur plas a gelenner e Skol-Veur Roazon.

Izel a galon, distag diouz madou ar bed-mañ, Erwan a lavaras nann. Chom a raio e Kermabrous, e-kreiz e barkeier.

Galoupat a rae bremañ ar c'heriadennou da glask gwerziou ha soniou koz.

E-pad an amzer-se, e Bro-Leon, eun all a oa krog gant ar memes labour : an **Aotrou Perrot**. Buan e teu Erwan ar Moal da veza unan eus e vrasa mignoned. Ar bern liziri chomet war o lerc'h, a ziskouez anat pegen douget int bet an eil evit egile. Ne lavaran ket o deus bet atao ar memes menozioù war bep tra, se avât, ne ziskoulmas' morse ar garantez a oa etrezo. E-doug ar wech, e vo ret derc'hel **unanet** an daou ano-mañ : an **Aotrou Perrot** hag an **Aotrou Erwan ar Moal**.

Soñjal a ran c'hoaz e **Loeiz Herrieu**. Int-i eo, gant an **Ao. Vallée** eo a zavas eun doare da skriva hor yéz, en teir rann-vro Kerne, Leon, Treger (K.L.T.). Esaat o deus grêf evelse studi ar brezoneg da galz evel don. Istor an emzao breizeg e-doug an hanter-kantved diweza, a c'hellfe beza grêt gant liziri an Aotronez **Perrot ha Moal**.

An daou zén-mañ koulskoude a oa disheñvel bras an eil diouz egile. Ar c'henta a zo ken nervus, ken prim, ken techet da vont war-raok hep selled piz, ha ma 'z eo egile ken sioul, ken poelleg, ken sellus. Ar c'henta a c'hounid ar c'halonou dre e vadelez, an eil dre e eüded.

Gweled a ran c'hoaz dirazon e Bleun-Brug Lesneven e 1923, an Aotrou **Erwan ar Moal**. Hag henez eo ar skrivagner brudet am boa klevet ano anezañ, gant an tok ront-se war e bennad bleo fuilhet o wenna dija, met pell dezañ diouz beza Moal, evel ma lavar e ano ? N'en deus tamm ebet an êr eus eun diktateur. Dindan e zaoulagad lemm, avât, goapaus, e lenned kalz a vadelez hag ivez eur volontez start ha ne harz outi netra.

Ar brezel 14-18. Ar goretenn a ziskar « Kroaz-ar-Vretoned ». Erwan ar Moal a zo êt da zoudard. Laket eo bet e penn eul listenn, e plas eur Moal all, da vont war al linenn-dan, heñ ha n'en doa morse stoket ouz eur fuzuilh. Dindan lagad an Aotrou Doue, e reas penn-da-benn e zevel.

Pa voe fin d'ar brezel, Erwan a zistroas da Goadout. E vreur a jomas war an dachenn o lezel war e lerc'h gwreg ha bugale. Erwan ar Moal a gemer plas an tad e penn ar familh. 45 vloaz en doa neuze.

Kregi a reas endro gant e labour breizeg. Met n'en deus mui journal ebet.

Skriva a raio e « **Feiz ha Breiz** » an **Ao. Perrot**. Er bloaz 1924, e voe laket da **benn-rener ar Bleun-Brug** e lerc'h an Dr Dujardin. En eur mare diès spontus e krogas er stur. Breiz-Atao a groge d'ober trouz, ha da vont war-raok harpet war ar menozioù nevez diwanet abaoe ar brezel.

Erwan ar Moal hag an **Ao. Perrot** a wél endro dezo an emzao yaouank. Aon o deus o weled ar yaouankizou kristen o vont dindan ar banniel nevez. Kared a rafent o derc'hel dindan banniel ar **Bleun-Brug** ; ret e oa neuze diazeza da vad ar gevredigez ha rei dezi lezennou stur. Erwan ar Moal eo an hini a voe karget eus al labour-se. Sevel a reas neuze an « **Divizou** » meulet diwezatoc'h gant an **Ao. 'n Eskob Serrand**. Hervez an « **Divizou** »-se, e oa ret evit ma vevfe Breiz, digreizenna ha rei dezi eun tamm frankiz, hep he distaga, evelato, diouz Bro-C'hall.

Abeg a voe kavet en « **Divizou** ». Erwan ar Moal a zifennas e venozioù gant kalon, ha gwelet ouz sklerijenn skrivagnerien an amzer hirio, evel **Daniel Rops**, da skouer, ne gredan ket e tlefed beza bet kavet abeg ennañ.

Er bloaz 1925 ez eas ar Bleun-Brug er-mêz eus Eskopti Kemper. Kement-se a oa mat ha fall. Kreski a rae kement, ma oa diès mont d'e heul. Kemper a c'hoantae chom e penn ar Bleun-Brug. Darn a glaske startaat menozioù an emzao, en eur en em harpa war baotred an Alzas.

Kontet eo bet amañ, gant an Dr Cornic, istor ar mare-mañ eus ar Bleun-Brug : 1927. (Gweled B.-B. 83, pajenn 15.)

An **Ao. Madec** deuet da veza sekretour ar B.-B. a glaske sevel eur journal e galleg, « **La Patrie Bretonne** » da zifenn gwiriou Breiz. An **Ao. ar Moal** a felle dezañ unan e brezoneg : **Breiz**. Dilezel a reas neuze penn-rener eus ar B.-B. o veza ma wele ervâd n'hellfe biken en em glevet gant an **Ao. Madec**.

Sevel a reas ar journal « **Breiz** » gant skoazell an Aotronez **Miard** hag **Even**. Dont a reas gantañ an taol da vad. Met pebez labour spontus beza e penn eur journal sizuniek evelse ! hen hag en doa, ouspenn, eun atant da gas endro !

Ar journal nevez a oa plijus, kentelius ha plijadurus. Gounid a reas parrezioù Bro-Dreger, erbedet gant an **Ao. Brochen, Vikel-Vras**, ha gant an **Ao. 'n Eskob Serrand a lake an Ao. Moal e renk an dud talvoudusa eus e Eskopti**.

Labour vat en deus grêt an **Ao. ar Moal** war dachenn Breiz, en desped d'an diêsteriou en deus kavet war e hent.

E 1925 e voe digemeret gant ar **Chardinal Charost** e Roazon. Hemañ a gennerzas anezañ da vont war-raok gant e labourioù breizek, hag a c'houlennas digantañ, zoken, dont da Roazon d'ober eur Bleun-Brug.

Labourat a rae c'hoaz war dachenn ar skol. Embann a reas, war e gont dreist-holl, eul levr brezoneg evit ar skoliou : « **Le français par le breton** » savet gant an **Ao. Bozec**. (Al levr-se, chomet da werza, a waskas kenañ an Ao. ar Moal. An F.C.B. a brenas digantañ warlene, 500 eus al levriou-se da vugala skoliou kristen Bro-Dreger.)

Ar brezel diweza a lazas ar journal « **Breiz** ». E-doug ar brezel, Erwan ar Moal a jomas gwella ma c'hellas etre daou hep ober kammed ebet a-dreuz. Anéz d'ar vad en deus grêt, e c'hellfe beza bet, daoust d'e oad, kaset da vizeria en eur c'hamp bennak, evel kalz a re all.

Keuz am eus da veza lezet a gostez kemend-all a draou.

Ret e vefe d'in koulskoude lavared eur gerig eus e **beziou-c'hoari**.

Savet en deus bet d'an nebeuta **27 pez-c'hoari**, azaleg ar pez « **Ma Bro** » bet embannet e « **Kroaz ar Vretoned** », beteg « **An treñ seiz eur** » savet e 1948.

Eur bern barzonegou, strewet en holl gelaouennou, dindan ar sinadur « **Dir-na-Dor** » en deus ive savet. (Amañ warlerc'h e vo kavet an hini ziweza en deus roet da « **Bleun-Brug** ».)

E oberennou pouezusa a dlefe beza adembannet. Eul levr kaer a c'hellfed ober ganto.

Unan eus e varvailhou a bliz din kalz : « **Ar penn-baz dero** », a gaver e « **Pipi gonto** ».

Ahaout a rit an istor. Hervé ha Matilin a zo daou vreur ha n'o deus resevet e-giz heritaj nemet « eur penn-baz dero ». Ganet int er harlu. Met gant ar penn-baz dero e tleont dizelei hent Breiz. Warnañ ez eus kizellet eur groaz ha skeudenn Sant Herve... Goude kalz a drubuilhou emaint erruet e Breiz dirag ti o zud, n'eus anezañ nemet dismantrou. Kregi a reont da labourat evit adsevel an ti. Sperejou eürus gwelet ganto o deus kanet d'ezo evelhenn : « **Trugare d'ar vugale a deu da rei repu d'imp-ni hag a oa keit 'zo o ouela war ar mêziou hep ti na toënn... Savit, savit bugaligou, klaskit sikour ha c'houi a gavo. Tennit ar vein ha grit an ti ha Doue ho pennigo** »...

Deomp-ni holl, Erwan ar Moal a ro ar penn-baz dero, warnañ ar groaz ha skendenn Sant Herve. Kaset e vezimp gantañ daved Breiz hon tadou haz hor Zent koz.

Ra jomo Dir-na-Dor ganeomp c'hoaz eur pennadig evit hon c'hennerza. Eur Vreiz all a zo evit digoll eus poaniou ha trubuilhou ar vuhez-mañ, ha Doue hepken a oar pegen bras eo bet kroaziou ar stourmer koz a enoromp hirio ; gouzout a ra ive gant pegen bras feiz en deus bepred o dougenet. N'en deus ket klasket enoriou an douar tamm ebet. Bevet en deus didroidell ha direbech ha leal dalc'hmat, « **eün evel eun tenn** » evel an **Aotrou Perrot**.

Aotrou POISSON, Beleg.

BREIZ-IZEL

(Gant Erwañ AR MOAL (Dir-na-Dor).)

Ar c'he!c'h aour ' vel eur steredenn
N'emañ kén war he bleo melen :
Teñval he zal ha diskabell,
Ma Breiz-Izel !

....

Ar vugale he deus savet
Kalz anê o deus ankouët
Eo bet rouanez e-pad pell,
Ma Breiz-Izel !

Ha bremañ ' vit o finijenn
Pa rank servicha an estren
He disprijont ' n-he dienez
'Vel eur vatez.

Met pa 'z oun dezi gwir vugel
Me ' lavaro beteg mervel
Enor da Vreiz-Izel.

Enor d'ar Vro dispar
Kazi ken koz hag an douar !
N'eus ket er béd eun all heñvel
Ouz Breiz-Izel.

Enor d'ar vro he deus maget
Sent eleiz, priñsed, barzed,
Nomenoe, Herve, Alan...
Ha Sant Erwañ.

Ya, pa 'z oun dezi gwir vugel,
Me ' lavaro beteg mervel :
Enor da Vreiz-Izel !

....

....

Meur a hini a gav abeg
En feiz hor Bro, ' n he brezoneg.
Kroaz Jezuz a ra poan d'o zell
E Breiz-Izel.

Met hep yéz ha feiz hon Tadou
Eus Breiz-Izel hag he madou
N'eus kén ano e-touez an dud :
Dall eo ha mut !

Met pa 'z oun dezi gwir vugel,
Me ' lavaro beteg mervel :
Enor da Vreiz-Izel !

Redit ar bed, tudou « re fur »,
'Vit klask dre holl ho plijadur !
Me a jomo bepred fidel
D'am Breiz-Izel.

Breiz-Izel hag he « faourente »
Eo ma lod ha ma c'harante.
Skrivit he hano em c'halon
Gant skritur don.

Breiz-Izel, beteg ma maro,
Hep spont na mez me lavaro,
Enor d'it-te, ma Bro !

Kermabrous, 22-11-55.

KELEIER

Kenstrivadegou Bleun-Brug 1956.

Deuet eo er-méz al levrig a zo ennañ danvez ar c'henstrivadegou-skol 1956 : embannet eo bet gant an F.C.B. — 12 pajenn a zo ennañ : **6 kanaouenn** : 1. Marijanig Lagad-bran ; 2. Ar werzid arc'hant ; 3. War bont an Naoned ; 4. Luskell va bag ; 5. Me 'zo ganet e-kreiz ar mor ; 6. Kenavo. — **Teir rimadell es** : Va zi ; Perrinaig hag ar podad lèz ; Yann ar Bourc'hiz hag ar c'here. — Bez ez eus ouspenn diou bajennad skeudennou.

Sekretour ar B.-B. evel warlene, a roio da gléved er skolioù ar c'hanaouennou hag ar rimadellou-se hag o ingalo a vernioù e pep lèc'h. Lennet e vo al levrig-se gant milieroù a vugale a zesko gantañ lenn hor yéz.

Goulennit al levr-se diganeomp, evit ho vugale. Kaset e vo evit netra.

Skol dre lizer.

E-kerz ar bloaz-skol 1954 hon oa enskrivet war roll hor skol dre lizer **174 skoliad**. E-kerz **1955** hep beza grêt tamm bruderez ebet er journalioù bras hon eus enskrivet a-benn bremañ **119 skoliad**. Ar pezh a ra 293 etre an daou vloaz.

War an **119** enrollet er bloaz-mañ ez eus **41 maouez** ha **78 paotr**. — Studierien pe studierezed : 23 — Kelennerien pe kelennerezed : 13 — Implijidi : 11 — Kouerierien : 7 — Fonksionerien : 6 — Komersanted : 6 — Beleien : 4 — Ijinourien : 3 — S.N.C.F. : 3 — Tredanerien : 2 — Alvoaked : 2 — Soudarded : 2 — Orolajerien : 2 — A bep seurt : 18. — N'o deus ket roet da anaout o micher : 19. **Evit al lec'hioù** : Finister : 36 — C.-du-N. : 16 — Morbihan : 17 — Ill-ha-Gwilen : 9 — Loar-Izella : 3 — Paris : 12 — Er-méz Breiz : 26 (an darn vuia eus ar re-mañ a zo ginidig a Vreiz.

Evit heulia hor skol dre lizer, skriva da : Bleun-Brug, Ty-Carré, Châteaulin. Lennet ker, klaskit deomp skolidi. **Roit da anaout hor skol dre lizer.**

Diskou brezoneg.

An Itron Galbrun he deus savet eur bladenn gant rimadellou, kontadennoù ha kanaouennou brezoneg. Her goulenn digant Mr Kervella (C.C.P. 1344-84 Rennes), avenue Jean V, Tréguier (C.-du-N.). — 1.500 lur ar bladenn.

Kartennou bloavez mat Jos Doare.

Ha prenet eo ganeoc'h kartennou Jos an Doare eus Kastellin evit souheti ar bloavez mat ? 21 seurt a gartennou a zo anezo gant komzoù brezoneg ha fotoioù kaer, evel ma oar ober Jos, diwarbenn traoù a Vreiz. 35 lur ar gartenn gant eur golo-lizer. Skriva da : Jos. Le Doaré, photographie, Châteaulin (Finistère).

Kan ha Diskan.

Eil abadenn kan ha diskan Poullaouen a zo bet grêt d'an 30 a viz Here diweza. Kempennet mat e oa bet pep tra gant Loeiz Roparz. Kement a dud a zo bet ma 'z eus bet ezomm diou zal : eur zal vras er voure'h ha sal ar patronaj kinniget gant an Ao. Person.

Piñjadur vras o deus bet ar zelaouerien o selaou kanerien ha marvailherien ar menez : kanaouennou ha kontadennoù lavaret didroidell gant tud eus ar bobl, tud hag a red ar brezoneg diwar o muzelloù evel ma red an dour eus ar feunteun.

Piñjadur ho neus bet o weled eno darn eus ar ganerien bet loreet dija e meur a Vleun-Brug : bugale ha re vras.

Ra vo skouer Poullaouen heuilhet gant kalz ar ee all.

Ano a zo dija e vo devezioù all **Kan ha Diskan** e Spezed, Pouldreuzig ha Kemper.

Bleun-Brug Leon.

Grêt e vo **Bleun-Brug Leon** 1956 e Kleder d'ar zul 17 a viz Mezeven. Emeur krog da vad da gempenn an traoù.

Eun tamm brao a geleier hag a skridoù a rankomp lezel a dreuz, dre ziouer a blas. Er miz a zeu e vo adkroget gant istorioù **Mab an Dig**.

Kanvou

Erbedi a reomp ouz hon lennerien an Itron **IVONA DE VILLEBRESME**, mamm an Itron a Rohan-Chabot hor madoberouez, a zo ét da anaon d'an 30 a viz Gouere 1955.

An Itron de Villebresme a zo bet ganet e 1871, hag eureujet e 1894 dar Markiz de Kenier d'ar mare-se kannad-roue e Vitre.

Hep damanti d'he foan, he deus grêt, e-pad ar brezel 14-18, wardro ar re glañv e klañvidi ar Val d'Izé ha goude en Ospital n° 10, e Vitre el lèc'h ma voe anvet da renevez.

Pa 'z eo bet dispartiet an Iliz diouz ar Stad, e tigoras eur skol gristen e chapel he c'hastell.

Eur skouer a garantez eo bet evit Doue hag evit he zud, dreistholl e fin he buhez.

Gant kalz a zouster, ét eo eus ar vuhez-mañ d'ar vuhez peurbadus. Doue ra bardono d'he Anaon.

Plijet gant an Aotrou hag an Itron a Rohan-Chabot, ha gant o bugale, kavout amañ hor c'haloneka gourc'hemennou a gañv.

Erbedi a reomp ivez, an Aotrou **DU CLEUZIQU** eus Sant-Brieg, istorour, oberour unan eus hor gwella istorioù Breiz.

Ra vo digemeret er bed all gant holl Zent Breiz.

Gant glaç'har hon eus klevet e oa maro **TAD HOR MIGNON ALBERT COUÉ** eus Questembert.

Teurvezet gantañ ha gant e familh digemer amañ hor c'hristena gourc'hemennou a gañv.

Hor mignon Albert Coué a zo sekretour Komite B.-B. Gwened.

Eur mignon all d'ar Bleun-Brug a zo c'hoaz ét da anaon : an Ao. **GUYOMARD KUZULIER-MEUR HA MÉR GUENIN**, Morbihan. Doue ra bardono d'e anaon.

Ra vezo an Aotrou Doue laouen ouz ene an **TAD TREBAOL**, Tad Misioner O.M.I. ét da anaon d'an 12 a viz Du diweza.

Ganet oa bet e Plabennec e 1875. Goude beza bet Skoliet e Lesneven ha bloaz e Pontekroaz e yeas da Seminer bras Kemper hag ac'halese da visioner. Postet e voe e Bro-Geumri betek ma krogas ar vrezel vras 1914. Daou Vreton all a oa gantañ, an Tad Merour hag an Tad L'Helgoualc'h, eur barz eus ar re wella. E Bro Geumri, desket mat ar yez gantañ, an Tad Trebaol a savas eur gelaouenn : **CENNAD CATHOLIG CYMRU**, moulet evit an dro genta d'ar 25 a viz Eost 1910. Implijet e veze enni Keumraeg, saozneg ha brezoneg. Eur geriadurig a veze ive.

Goude ar vrezel, an Tad Trebaol a voe kure e Paris, sekretour Urz O.M.I. e Rom ha kaset d'ober tro ar béd evel ensellour. Se holl ne vire ket outañ da gaout e galon hag e spered e Breiz, e Plabennec dreist-holl. Diwar e bluenn e teue bep an amzer eur C'hantig brezoneg. An darn vuia anezo a zo bet moulet war ar « C'hourrier du Finistère », « Kannad ar Galon Zakr », « Feiz ha Breiz », « Kroaz Breiz », ha laket goudeze war follennou distag.

Meneg a zo eus an Tad Trebaol e Eñvorennou Fanch Vallée ha kaout a reer e Feiz ha Breiz meur a bennad diwar benn ar misionou. E levrig **PLABENNEC ER VREZEL** a zo bet moulet e 1928, eur barrez hag en doa soñj anezi c'hoaz war e dremenvan.

L. LOK.

Adaleg miz Genver e vezo kavet da lenn bep miz e « Bleun-Brug » : **ISTOR VRAS AR BLEUN-BRUG**, gant L. Lok.

Le Gérant : Abbé BLEUNVEN, Curé de Saint-Renan. — Tirage : 1.800 exemplaires. QUIMPER, IMP. CORNOUAILLAISE. — C.P.P.P. N° 21697

GUERZ WAR MARO AN AOTROU PERROT

La- bou-sig o ni - jall di - war lein ar me - nez, La - vard'in me, ga-
nez pe - tra zo a ne - vez? Ma kle van-me du-hont en oabl eun
hir-voud bras, ha kleier ar me nez dre holl o se - ni glaz.

Ma klevan-me hirio e-lec'h kleier sklintin,
Ar glaz o seni forz deiz gouel sant Kaourintin,
Petra 'zo a nevez war lein Menez-Are?
Lavar d'in, labousig, ô lavar hep dale. »

Ma kleyez o sevel, du-hont a-us d'ar reo,
Kañvou an tri gloc'hig e chapelig Koatkeo;
Ma tregern ar memez gant hirvoud ar c'hleier,
Kañv bras a zo hirio e bro ar brugeier.

An hirvoud a glevez eo da Vreiz o leñva,
O leñva d'eur beleg, he difennour gwella.
Maro 'n Aotrou Perrot, ar Breizad kalonek,
Abostol Feiz ha Breiz, Mignon ar brezoneg.

Evel eun oanig mat gant eur bleiz kounnaret,
Aotrou person Skrignag, siouaz! 'zo bet lazet.
Merzeriet didruez hep eun dén d'e zikour,
Nemet eur bugel kêz, nemet eur paotrig paour.

Aotrou Perrot karet, kouskit dinec'h e peoc'h
E skeud chapel Koatkeo ken kaer savet ganeoc'h
Breiziz, war ho roudou, a-vagad a gerzo;
Ho puhez, ho maro, bepred o c'hennerzo.

L. B.

Holl vignoned ar Bleun-Brug a vo e Skrignac
d'an 11 a viz Kerzu. Benniget e vo en deiz-se, e
Koatkeo, maen-bez an Aotrou Perrot, Doue ra
bardono d'e Anaon.

Roit ar c'helou-se d'a anaout d'ho mignoned.